

There were also statistically significant relationships between educational organization manager categories according to managers' attitudes to change and managers' organizational-professional (position, level of education) and socio-demographic (gender, parenthood) characteristics. The obtained results can be helpful in the practice of educational organizations and in educational organization managers' psychological training.

Key words: educational organizations, educational organization managers, education manager categories, traditional management styles, innovative management styles, education managers' psychological characteristics, organizational and professional characteristics, socio-demographic characteristics.

Відомості про автора

Клочко Алла Олексіївна, кандидат педагогічних наук, доцент, науковий кореспондент лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ, Україна.

Klochko, Alla Oleksiyivna, PhD, associate professor of the department of pedagogy, associate professor, postgraduate student of Laboratory of Organizational And Social Psychology, G.S.Kostiuk Institute of psychology, NAPS of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6631-2638>

E-mail: klochko_alla@ukr.net

УДК 159.954:005.7

Лагодзінська В. І.

РОЛЬ ТВОРЧОСТІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ПЕРСОНАЛУ ОСВІТНІХ ОРГАНІЗАЦІЙ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ

Лагодзінська В. І. Роль творчості у забезпеченні психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій: теоретичний аналіз проблеми. У статті розглянуто підходи до аналізу творчості персоналу освітніх організацій та здійснено теоретико-методологічний аналіз творчості в контексті забезпечення психологічного здоров'я особистості. Зазначено, що у визначенні психологічного здоров'я особистості дослідники розглядають його не тільки через призму концепції фізичного, психічного та соціального благополуччя, а й через підходи щодо постійного саморозвитку, самовдосконалення, самореалізації та співвідношення понять творчості, психологічного здоров'я та особистісної зрілості.

Ключові слова: творчість, креативність, психологічне здоров'я особистості, психологічне здоров'я персоналу, освітні організації, особистісна зрілість.

Лагодзинская В. И. Роль творчества в обеспечении психологического здоровья персонала образовательных организаций: теоретический анализ проблемы. В статье рассмотрены подходы к анализу творчества персонала образовательных организаций и осуществлен теоретико-методологический анализ творчества персонала образовательных организаций в контексте обеспечения психологического здоровья личности. Отмечено, что в определении психологического здоровья личности исследователи рассматривают его не только сквозь призму концепции физического, психического и социального благополучия, но и через подходы к постоянному саморазвитию, самосовершенствованию и самореализации и соотношение понятий творчество, психологическое здоровье и личностная зрелость.

Ключевые слова: творчество, креативность, психологическое здоровье личности, психологическое здоровье персонала, образовательные организации, личностная зрелость.

Постановка проблеми. Серед ключових напрямів державної освітньої політики, визначених Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, є формування здоров'язбережувального середовища. У нових умовах життя суспільства проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців компетентного персоналу освітніх організацій набувають особливої значущості. Перед вищими навчальними закладами постає проблема формування такого типу фахівця, який відрізняється професійно значущими характеристиками, що відповідають новим соціальним умовам та вимогам часу. В ієрархії детермінант психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій важливе місце належить творчому потенціалу особистості. Результати вітчизняних і міжнародних досліджень свідчать, що потрібні нові педагогічні концепції освітнього середовища.

Розглядаючи це питання, О. Креденцер [7] наголошує на тому, що всевітня пандемія показала всьому людству наявність низки проблем, пов'язаних зі здоров'ям як на особистісному, так і на державному рівнях. Тому постає актуальним завдання реформування, перебудови системи, пов'язаної зі здоров'ям, як в академічній, так і в прикладній площинах. Важливим у цьому контексті є переосмислення сутності власне поняття «здоров'я». Слід підкреслити, що комплексні підходи є сучасними та такими, що доводять свою ефективність та адекватність сучасним вимогам. Разом із тим,

з огляду на сучасні світові тенденції, в тому числі пов'язані і з всесвітньою пандемією, комплексні підходи, на нашу думку, повинні бути розширені і доповнені. Цілісність здоров'я людини не має обмежуватись тільки «внутрішніми» складовими. Здоров'я людини повинно розглядатися в цілісній системі здоров'я організації та нації, в єдності внутрішнього та зовнішнього контекстів. Важливе місце в цьому контексті відводиться організаційній психології, зокрема, аналізу місця, ролі та функцій організації в здоров'язабезпеченні людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналітичний огляд літератури показав, що вивчення феномену творчості у контексті психологічного здоров'я особистості має достатню багатовекторність. У науковій літературі цій проблемі присвячено значну кількість праць психологів та педагогів, серед яких: О. Антонова, М. Алексюк, Б. Ананьєв, Д. Богоявленская, Г. Воллес, П. Горностай, Л. Карамушка, В. Лагодзінська, О. Лобода, Т. Любарт, А. Маслоу, В. Моляко, Я. Пономарьов, С. Рубінштейн, С. Сисоєва, Т. Яковичина, Н. Ярема та ін.

Наявна велика кількість досліджень, присвячених проблемі здоров'я (П. Гусак, Т. Дзюба, Н. Зимівець, Л. Карамушка, І. Коцан, Г. Ложкін, М. Мушкевич, Г. Нікіфоров, В. Петрович, К. Терещенко, А. Шевченко та ін.).

Поняття «психологічне здоров'я» розглядається, насамперед, у контексті психологічних аспектів психічного здоров'я, стосується особистості в цілому та перебуває в тісному зв'язку з вищими проявами людського духу (І. Галецька, Ю. Никоненко, А. Шувалов та ін.). Окрім того, психологічне здоров'я визначається як функція підтримання рівноваги між особистістю та середовищем, адекватної регуляції поведінки і діяльності людини, здатності протистояти життєвим труднощам без негативних наслідків для здоров'я (Л. Карамушка, О. Креденцер, А. В. Петровський, К. Терещенко, М. Ярошевський та ін.).

Вивченням особистісної зрілості у сучасних психологічних дослідженнях займалися Л. І. Анциферова, Ю. З. Гільбух, П. П. Горностай, Н. М. Дідик, С. Д. Максименко, К. М. Муздибаєв, Г. Олпорт, Ф. Перлз, А. О. Реан, К. Роджерс, В. В. Рибалка, В. А. Семиченко, Т. М. Титаренко, О. С. Штепа та ін.

Разом із тим, проблема дослідження творчості в контексті забезпечення психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій та співвідношення понять творчість, психологічного здоров'я та особистісної зрілості у психологічній літературі вивчена ще недостатньо. Виходячи з актуальності та недостатньої розробки проблеми, **метою нашого дослідження** виступає теоретико-методологічний аналіз творчості як важливої детермінанти забезпечення психологічного здоров'я та особистісної зрілості персоналу освітніх організацій.

Дослідження проведено в рамках виконання науково-дослідної теми лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України «Психолого-організаційні детермінанти забезпечення психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій в умовах соціальної напруженості» (2019–2021 рр.), науковий керівник – академік НАПН України, доктор психологічних наук, професор Л. Карамушка.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Важливого значення набула проблема розвитку творчості у становленні психологічної зрілості особистості в контексті забезпечення психологічного здоров'я в освітній галузі, яка перебуває на шляху суттєвого реформування.

Тож у найпростішому варіанті слід говорити про феномен творчого потенціалу як про ресурс творчих можливостей людини, здатність конкретної людини до здійснення творчих дій, творчої діяльності в цілому [8].

Термін «психологічне здоров'я» стосується особистості в цілому, перебуває в тісному взаємозв'язку з вищими проявами людського духу і дозволяє виділити власне психологічний аспект проблеми психічного здоров'я, на відміну від медичного, соціологічного, філософського. Психологічне здоров'я робить людину самодостатньою.

Зріла особистість, за словами Н. М. Дідик [5], є активним суб'єктом життя і творцем власної долі [3]. Сьогодні у психології актуальним питанням є визначення змістовно-функціональних характеристик понять, які відображають особистісну зрілість людини. До таких понять ми відносимо поняття творчість як чинника психологічного здоров'я [3]. Л. М. Карамушка, Т. М. Дзюба зазначають, що у світовій і вітчизняній науці проблема здоров'я розглядається на перетині філософії, психології, соціології, медицини [5].

К. Роджерс ототожнює зрілу особистість з повноцінно функціонуючою. Серед усіх притаманних їй рис він виділив також креативність як схильність до продукування нових дієвих думок, дій і об'єктів [12]. Тим часом А. Маслоу [10] описав особистісну зрілість рисами людей, які само актуалізуються, і серед цих рис є креативність [10].

П. Горностаї говорить про зв'язок між креативністю та особистісним зростанням, про те, що творчість потенційно можлива для будь-якої особистості, вона пов'язана з її здатністю до саморозвитку і самоактуалізації [2]. П. Горностаї зауважує, що розвиток креативності особистості, розкриття її творчого потенціалу, з одного боку, і розв'язання людиною своїх психологічних проблем, з іншого боку, – це дві складові одного процесу – самореалізації особистості [2].

У цьому контексті Ю. Бойчук [1] виділяє шість основних типів сутнісних елементів визначення здоров'я: 1) здоров'я як норма функціонування організму на всіх рівнях його організації; 2) здоров'я як динамічна рівновага (гармонія) життєвих функцій організму; 3) здоров'я як повноцінне виконання основних соціальних функцій, участь у житті суспільства й активна трудова діяльність; 4) здатність організму адаптуватися до умов навколишнього середовища, що змінюється; 5) відсутність патологічних змін і нормальне самопочуття; 6) повне фізичне, духовне, розумове й соціальне благополуччя [1].

Аналізуючи актуальні проблеми дослідження феномену здоров'я в організаційній психології, Л.М. Карамушка, Т. М. Дзюба [5] зазначають, що вирізили **три складові прояву феномену здоров'я в організації**:

1) *індивідуальне здоров'я окремого працівника* як здатність ефективно виконувати професійні функції в умовах динамічно мінливого організаційного середовища. Відповідальність за цей фактор несе сам працівник (особистість здатна приймати оптимальні рішення в ситуаціях професійного вибору);

2) *здоров'я персоналу конкретної організації* як стратегічний ресурс, умова ефективного функціонування й розвитку організації в цілому. За таких умов організація орієнтована на збереження своєї пріоритетної ціннісної позиції як психологічно безпечного організаційного середовища (створення в організації стилю, який забезпечує профілактику загроз професійному здоров'ю персоналу організації). Відповідальність за цю складову лежить на керівникові організації;

3) *здорова організація* як основа для профілактики організаційних патологій або організаційних дисфункцій [5].

На думку дослідниць Л. М. Карамушки, А. М. Шевченко, психологічне здоров'я менеджерів освітніх організацій є необхідною умовою їх ефективної діяльності загалом і професійної зокрема [4]. У наш час здійснюється перегляд уявлень про людину як особистість, її неповторну цінність, і це потребує розв'язання нових проблем. Найважливішою серед них є проблема збереження здоров'я людини, причому не тільки фізичного, а й психологічного [4].

Наприклад, Л. Я. Малімон говорить про те, що проблема збереження професійного здоров'я працівника особливо загострюється в умовах підвищеної стресогенності професійної діяльності [9].

К. Терещенко [14] на основі вивчення літератури та теоретичного аналізу проблеми в лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України виділено такі групи особистісних детермінант психологічного здоров'я персоналу організацій:

- *детермінанти, що пов'язані з потребо-мотиваційною сферою особистості* – мотивація та потреби у саморозвитку, самореалізації у професійній сфері, самоефективність;

- *детермінанти, що стосуються когнітивної сфери особистості* – когнітивні характеристики персоналу організацій (рівень творчого потенціалу персоналу, його толерантність до невизначеності та ін.);

- *детермінанти, що пов'язані з емоційно-регулятивною сферою особистості* – здатність працівників керувати своїми емоціями та адаптуватися до умов, що змінюються, використовувати активні та конструктивні копінг-стратегії та ін.;

- *детермінанти, що стосуються комунікативної сфери особистості* – здатність адекватно поводитися у ситуаціях професійного спілкування (емпатія, толерантність, здатність використовувати ефективні способи ділового спілкування та ін.).

Окрім того, до детермінант мікрорівня відносять *організаційно-професійні та соціально-демографічні* характеристики персоналу організацій [14].

Отже, врахування вищезгаданої класифікації детермінант дасть змогу більш ефективно сприяти забезпеченню психологічного здоров'я персоналу та оптимально використовувати людський потенціал організації в умовах соціальної напруженості.

Проблема розвитку креативності в контексті забезпечення психологічного здоров'я набуває важливого значення в освітній галузі, яка перебуває на шляху суттєвого реформування.

У контексті нашого дослідження цікавим є підхід П. Горностаї. Дослідник зазначає, що творчість сама по собі несе могутній психотерапевтичний потенціал. Можна навести багато прикладів, коли творчість допомагала людині долати тяжкі наслідки життєвої кризи, життєві драми, суспільні потрясіння, втрату перспективи вирішити важливі життєві завдання тощо [2]. Здорова особистість демонструє високі результати продуктивної діяльності, що втілюється у творчому ставленні до життя,

в життєтворчості. Самоактуалізована особистість (як ідеал здорової і гармонійно розвинутої людини) – це творча особистість [2]. Творчість у спеціально організованому терапевтичному процесі дає потужне джерело психотерапевтичної допомоги у розв'язанні такої кількості психологічних проблем, що лише класифікація і короткий аналіз їх потребує окремої статті. [2]. З творчістю пов'язані традиції трансперсональної психотерапії, аналітичної психології та психотерапії (насамперед – юнгіанський підхід) [6].

А. Г. Маслоу глибоко переконаний, що креативність може проявлятися у всьому, що робить людина: в її сприйнятті, установках, поведінці. Саме тому вона не може не впливати на контрактивну, когнітивну та емоційну сферу людини [10]. На думку Т. Яковишина, [15], сучасний педагог має знати та реалізовувати засади особистісно орієнтованого навчання, індивідуального підходу, бути психологічно й емоційно компетентним, володіти новітніми технологіями, бути лідером і менеджером, ефективним комунікатором й фасилітатором, звільнитися від стереотипів та формувати ті знання й навички, які необхідні в сучасному середовищі. Але найголовніше – бути креативною особистістю, адже саме креативність як здатність до творчості, нестандартного й оригінального мислення і поведінки, що проявляється в різних сферах активності людини, сприятиме максимальній орієнтації на творче начало в освітній діяльності [14]. В. В. Моляко [11] підкреслює, що творчий потенціал особистості розглядається як інтегральна, динамічна особистісно-соціальна властивість, яку можна охарактеризувати як невичерпний ресурс творчих можливостей, здатність конкретної людини до цілеспрямованої творчої діяльності, що виступає фундаментом її психічного благополуччя. Таким чином, творчий потенціал виконує інтегруючу функцію в структурі якісних характеристик системи психічного здоров'я, розвитку та становлення особистості [11].

О. Лобода [8] зазначає що проблема дослідження творчого потенціалу особистості дозволила сформулювати **основні позиції** щодо сутності цього особистісно-соціального явища в межах проблеми психічного здоров'я особистості:

1) кожна психічно здорова людина здатна до здійснення творчої діяльності, створення творчого продукту. Психічне здоров'я та благополуччя особистості сприяє, по-перше, активізації індивідуальних творчих ресурсів; по-друге, ефективній реалізації творчих здібностей в процесі життєдіяльності; по-третє, повноцінному (гармонійному) всебічному розвитку та вдосконаленню особистості, успішному функціонуванню в суспільстві (соціальна адаптація особистості);

2) творчий потенціал – не просто сукупність індивідуальних творчих якостей особистості, а цілісна динамічна система; інтегральна характеристика психічних можливостей людини, особливостей її самореалізації;

3) формування та розкриття творчого потенціалу повинно відбуватись на основі синтезу індивідуального, особистісного та соціального факторів розвитку людини. Зазначимо, у разі якщо в людини слабо виражений (або відсутній) потяг до творчого зростання, розвитку власного потенціалу, занурення в буденні проблеми виступає бар'єром на шляху до розкриття та реалізації особистісних прагнень, здібностей та бажань, спостерігається високий ризик психічного нездоров'я [8].

В умовах гуманізації суспільства в психолого-педагогічній галузі знань дедалі більше уваги приділяється вивченню проблеми всебічного гармонійного розвитку, становлення, зрілості, особистісного та професійного вдосконалення, здоров'я та благополуччя, необхідності підтримки психічної норми особистості. Усі ці складові слід розглядати в контексті психології здоров'я, що має багатовекторну спрямованість: збереження, зміцнення та цілісний розвиток духовного, психічного, соціального та соматичного компонентів здоров'я (О. Лобода [8]).

Отже, креативність – джерело особистісного росту людини. Творчість стимулює розвиток особистості людини. Креативність, за висновками наукових досліджень багатьох авторів, є складовою особистісної зрілості людини. Існує група методів психологічної допомоги людині, в яку входить психотерапія творчістю, психотерапія творчим самовираженням, арт-терапія. Творчість сама по собі несе могутній психотерапевтичний потенціал. Творчість у спеціально організованому терапевтичному процесі дає потужне джерело психотерапевтичної допомоги у розв'язанні психологічних проблем [3].

На наш погляд, концепція творчості і концепція здорової, зрілої, самоактуалізованої особистості є тісними та взаємодоповнюваними.

Висновки. Творчість виступає важливим чинником забезпечення психологічного здоров'я освітнього персоналу. Розробка психологічних технологій розвитку творчості у становленні особистісної зрілості персоналу освітніх організацій сприятиме забезпеченню психологічного здоров'я особистості в закладах освіти.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у проведенні емпіричного дослідження та розробки тренінгової програми щодо розвитку креативності в контексті забезпечення психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій.

Список використаних джерел

1. Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження : колективна монографія / за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. Харків, 2017. 488 с.
2. Горностай П. П. Креативність і гармонійність особистості (психотерапевтичний аспект). *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Психологічні науки: зб. наук. праць*. Серія № 12. НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2005. № 9 (33). С. 3–7.
3. Дідик Н. М. Співвідношення понять акме і креативність. *Збірник статей учасників XVII Всеукраїнської практично-пізнавальної конференції «Наукова думка сучасності і майбутнього»* (31 січня по 7 лютого 2018 року м. Кам'янець-Подільський). URL: <https://cutt.ly/eoVngOP>
4. Карамушка Л. М., Шевченко А. М. Психологічні чинники та умови забезпечення психологічного здоров'я менеджерів освітніх організацій. *Актуальні проблеми психології* : зб. наук. праць Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2017. Том I : *Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія*. Вип. 47. С. 22–29.
5. Карамушка Л. М., Дзюба Т. М. Феномен «здоров'я» як актуальний напрям досліджень в організаційній психології. *Організаційна психологія. Економічна психологія* / за ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки. 2019. № 1 (16). С. 22–33.
6. Крипнер С., Диллард Дж. Сновидения и творческий поход к решению проблем / пер. с англ. Москва : Изд-во Трансперсонального ин-та, 1997. 256 с.
7. Креденцер О. В. Теоретичний аналіз основних підходів до визначення поняття «здоров'я» в психології. *Актуальні проблеми психології* : зб. наук. праць Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2020. Том I : *Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія*. Вип. 55. С. 44–50.
8. Лобода О. В. Креативність як основа психічного здоров'я особистості. URL: <https://cutt.ly/eoVngOP>
9. Малімон Л. Я. Задоволеність працею як фактор професійного здоров'я держслужбовців. *Тези доповідей XIII Міжнародної науково-практичної конференції з організаційної та економічної психології* (Київ, 12–13 квітня 2018 року). Київ, 2018. С. 80–81.
10. Маслоу А. Мотивация и личность / А. Г. Маслоу. Санкт-Петербург : Питер, 2008. 352 с.
11. Моляко О. В. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир : Рута. 2006. 320 с.
12. Поклад І. М. Креативність у концепції А. Г. Маслоу. Новый акрополь. Культурная ассоциация. URL: <http://www.newacropolis.org.ua/ru/study/conference/?thesis=4960>
13. Роджерс К. Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека. Москва : Прогресс, 1998. 480 с.
14. Терещенко К. В. Детермінанти забезпечення психологічного здоров'я персоналу організацій в умовах соціальної напруженості. *Актуальні проблеми психології* : зб. наук. праць Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2020. Том I : *Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія*. Вип. 55. С. 59–65.
15. Яковишина Т. В. Трансформація поняття «Креативність» у контексті реформування педагогічної освіти. *Інноваційна педагогіка* : науковий журнал Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій. Одеса, 2019. Т. 2. Вип. 10. 188 с.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Zahalna teoriia zdorovia ta zdoroviazberezhennia : kolektyvna monohrafiia / za zah. red. prof. Yu. D. Boichuka. Kharkiv, 2017. 488 s.
2. Hornostai P. P. Kreatyvnist i harmoniinst osobystosti (psykhoterapevtychnyi aspekt). *Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova. Psykholohichni nauky: zb. nauk. prats. Serii № 12*. NPU im. M. P. Drahomanova. 2005. № 9 (33). S. 3–7.
3. Didyk N. M. Spivvidnoshennia poniat akme i kreatyvnist. *Zbirnyk statei uchasykyv XVII Vseukrainskoi praktychno-piznavalnoi konferentsii «Naukova dumka suchasnosti i maibutnogo»* (31 sichnia po 7 liutoho 2018 roku m. Kamianets-Podilskiy). URL: <https://cutt.ly/eoVngOP>
4. Karamushka L. M., Shevchenko A. M. Psykholohichni chynnyky ta umovy zabezpechennia psykholohichnoho zdorovia menedzheriv osvityvnykh orhanizatsii. *Aktualni problemy psykholohii* : zb. nauk. prats In-tu psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. 2017. Tom I : *Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia. Sotsialna psykholohiia*. Vyp. 47. S. 22–29.
5. Karamushka L. M., Dziuba T. M. Fenomen «zdorovia» yak aktualnyi napriam doslidzhen v orhanizatsiinii psykholohii. *Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia* / za red. S. D. Maksymenka, L. M. Karamushky. 2019. № 1 (16). S. 22–33.
6. Krippner S., Dillard Dzh. Snovideniya i tvorcheskij pohod k resheniju problem / per. s angl. Moskva : Izd-vo Transpersonal'nogo in-ta, 1997. 256 s.
7. Kredentser O. V. Teoretichnyi analiz osnovnykh pidkhodiv do vyznachennia poniattia «zdorovia» v psykholohii. *Aktualni problemy psykholohii* : zb. nauk. prats In-tu psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. 2020. Tom I : *Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia. Sotsialna psykholohiia*. Vyp. 55. S. 44–50.
8. Loboda O. V. Kreatyvnist yak osnova psykhichnoho zdorovia osobystosti. URL: <https://cutt.ly/eoVngOP>
9. Malimon L. Ya. Zadovolenist pratseiu yak faktor profesiinoho zdorovia derzhsluzhbovtziv. *Tezy dopovidei XIII Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii z orhanizatsiinoi ta ekonomichnoi psykholohii* (Kyiv, 12–13 kvitnia 2018 roku). Kyiv, 2018. S. 80–81.
10. Maslou A. Motivacija i lichnost' / A. G. Maslou. Sankt-Peterburg : Piter, 2008. 352 s.
11. Moliako O. V. Zdibnosti, tvorchist, obdarovanist: teoriia, metodyka, rezultaty doslidzhen / za red. V. O. Moliako, O. L. Muzyky. Zhytomyr : Ruta. 2006. 320 s.
12. Poklad I. M. Kreatyvnist u kontseptsii A. H. Maslou. Novyj akropol'. Kul'turnaja asociacija. URL: <http://www.newacropolis.org.ua/ru/study/conference/?thesis=4960>

13. Rodzher K. R. Vzgljad na psihoterapiju. Stanovlenie cheloveka. Moskva : Progress, 1998. 480 s.
14. Tereshchenko K. V. Determinanty zabezpechennia psikhologichnoho zdorovia personalu orhanizatsii v umovakh sotsialnoi napruzhenosti. *Aktualni problemy psikhologii* : zb. nauk. prats In-tu psikhologii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. 2020. Tom I : *Orhanizatsiina psikhologhiia. Ekonomichna psikhologhiia. Sotsialna psikhologhiia*. Vyp. 55. S. 59–65.
15. Yakovyshyna T. V. Transformatsiia poniattia «Kreatyvnist» u konteksti reformuvannia pedahohichnoi osvity. *Innovatsiina pedahohika* : naukovyi zhurnal Prychornomorskoho naukovo-doslidnoho instytutu ekonomiky ta innovatsii. Odesa, 2019. T. 2. Vyp. 10. 188 s.

Lagodzinska, V. I. The role of creativity in promoting psychological health of staff of educational organizations: a theoretical analysis of the problem. Individual's creative potential takes a leading place in the hierarchy of determinants of educators' psychological health. The article considers different approaches to the analysis of creativity of the staff of educational organizations and makes a theoretical and methodological analysis of creativity in the context of individual's psychological health. In studying individual's psychological health, researchers consider it not only in terms of individual's physical, mental and social well-being, but also in terms of individual's continuous self-development, self-improvement, self-realization and creativity, mental health and personal maturity.

There are few studies on the problem of creativity in the context of educators' psychological health and the relationship between creativity, psychological health and personal maturity. To the author's mind, the concept of creativity and the concept of a healthy, mature and self-actualized personality are close and complementary.

Creativity is an important factor in promoting educators' psychological health. Special creativity and personal maturity development technologies can promote psychological health of the staff in educational institutions.

A follow-up study will focus on the conduct of empirical research into personal creativity and development of a creativity development training program in the context of promoting psychological health of staff of educational organizations.

Key words: creativity, individual's psychological health, staff's psychological health, educational organizations, personal maturity.

Відомості про автора

Лягодзінська Валентина Іванівна, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, м. Київ, Україна.

Lahodzinska, Valentyna Ivanivna, PhD, senior researcher, Laboratory of organizational and social psychology, G. S. Kostyuk Institute of psychology of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2691-1163>

E-mail: vlagoda@ukr.net

УДК 159.923:316.6

Пастух Л. В.

КОМАНДОУТВОРЕННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА»

Пастух Л. В. Командоутворення як важливий напрям управління закладами загальної середньої освіти в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа». У статті актуалізовано нагальність дослідження проблематики командоутворення в закладах освіти в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа». Здійснено аналіз підходів науковців до розуміння сутності, типології команд, визначення характерних ознак ефективної команди в педагогічних колективах. Відзначено різні підходи до командоутворення у зарубіжній та вітчизняній психології. Узагальнено розуміння командоутворення як особливого методу управління колективом педагогів закладів освіти, зорієнтованого на створення ефективної команди, члени якої спрямовані на досягнення єдиної мети, на взаємодію, взаємодоповнення один одного, підтримку, на діяльність, яка будується на засадах компетентності, ролі доцільності та взаємнорозподіленої відповідальності.

Ключові слова: заклади освіти, управління, команда, ознаки ефективної команди, командоутворення

Пастух Л. В. Командообразование как важное направление управления учреждениями общего среднего образования в условиях реализации Концепции «Новая украинская школа». В статье актуализирована необходимость исследования проблематики командообразования в учебных заведениях. Осуществлен анализ подходов ученых к пониманию сущности, типологии команд, определению характерных признаков эффективной команды в педагогических коллективах. Отмечено различные подходы к командообразованию в зарубежной и отечественной психологии. Обобщено понимание командообразования как особого метода управления коллективом педагогов учреждений образования, ориентированного на создание эффективной команды, члены которой направлены на достижение единой цели, на взаимодействие, взаимодополнение друг друга, поддержку, которая строится на принципах компетентности, ролевой целесообразности и взаиморазделенной ответственности.

Ключевые слова: учебные заведения, управление, команда, признаки эффективной команды, командообразование